

Pierre Senges

Falstaff : slava mu

Translation: Barbara Pogačnik/Založba GOGA

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010
www.halma-network.eu
mail@halma-network.eu

Apoteoza

Falstaffa

Apoteoza Falstaffa je, da se je delal mrtvega na bojnem polju, da je ukanil morilca, ne da bi ob tem na cedilu pustil gledalce, da se je spet dvignil, ko naokoli ni bilo prič ; in da je za eno, dve leti preživel to prvo šaljivo žrtvovanje. Falstaff (ki se je vrnil v penzion in se spet soočil z nepomembnimi in nerazrešljivimi skrbmi okoli denarja, z nevšečnostmi z dolgovi, z ljubezenskimi obljubami grdim ženskam, s prijateljstvi, na katere človek gleda kot na krožnik z morskno hrano), Falstaff je znanilec, v vzponu proti kuhinjam, znanilec vstajenja izvoljenih teles.

Delal se je,

da je mrtev

Delal se je, da je mrtev: tega mu nihče ne bi šel očitati, razen vitezov, vnetih za čast, ki se kot klop držijo pravil nekdanjega fevdalnega reda (užaloščeni od same misli, da bi to naredili ? za dvorjane in prvake krepostnih dam bi bilo to čudno – da bi jih smrt prizadela? In vendar si domišljajo, da jo lahko spremenijo v igro poedin ali v formalnost na sodišču). Tisto, kar jih boli, je, da kot goljufi iz menze povezujejo izumetničenost z mislijo o smrti, in to poleg vsega še smrti na sveti zemlji bojnega polja, pri tem pa tvegajo tudi, da bi osramotili vse vojske skupaj, ki že korakajo druga drugi nasproti (to so sicer le prazno rožljajoče bojne opreme, ki jih navdušuje Shakespearova retorika – utišajte jo že, viteški oklepi se sesedajo sami vase). Izraz *delati se, da si mrtev* ima kljub temu v sebi dovolj vsebine, da bi se dalo o tem napisati celo knjigo o etiki, ki bi imela zraven še to srečo, da bi bila tudi knjiga o estetiki, priročnik popolnega gledališkega režiserja, nekakšna *Ars Moriendi*, ki katere bi kar vrel Boecij, Montaigne in Pascal, pa celoten katalog Melanholije, verzija pivskih pesmi iz priročnikov o bontonu, duhovno bistvo v 36 strateških potezah, razprava o formalni logiki brez najmanjšega parodičnega okrasja, meditacija, ki so jo navdihnile peripetije telesa, kozmografija človeškega (človeške zavesti, njegovih razočaranj,

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

njegovega zvezdnega neba po prazniku svetih treh kraljev in po raznih burlesknih incidentih), molitev onkraj dobrega in zlega o naših slabostih in naši neskončni volji, zaključek pa na temo zmotljivega človeškega bitja, Dnevnik ljubitelja poslikanih platen, filozofska knjiga o obliki osnutkov za filmske scenarije (odpihniti prah pozabe z Riharda Tretjega, da lahko pripraviš avdicijo za debitantske igralko – s tako sladkimi izgovorjavami).

Umirajoči

Falstaff

Umirajoči Falstaff – bo ponovno vstal na noge, takoj ko bo morilec v zaletu pobral šila in kopita (v zaletu morda ni pravšen izraz : pogledajte si raje, kako se ta arogantni maščevalec oddaljuje z gosjo hojo au pas de l'oie ; on je morilec, on je tudi njegova zadnja priča, zadnja oseba, ki lahko priseže na *Domesday Book*, da so ti trije centi mesa zares mrtvi (če bi bil pozoren, bi že prej dojel, da se v Falstaffu brusi meč, nato pa iz njega nenadoma izskoči kot slaba novica, ki gre skozi eno uho noter, skozi drugo pa ven)). Smrt, priča, neovrgljivi dokaz, sunek z mečem kot s šilom, ujemanje vseh stvari – že prav, že prav, ampak ta Mlatilec prazne slame se bo dvignil spet na noge, rekel bo k vragu vsi vaši elementi gotovosti, dokazi so pripomočki, ki pripadajo meni, ta multipraktični talent bo prišel in jih pobral v hipu, ko bodo vsi obrnili pete: ne iz ljubezni, ker je to nesramnež, ne iz zamere, ker je pedantnež.

Ležati na zemlji

Ležati na zemlji? delati se, da si mrtev, je neopravičljivo za človeka, ki se navdušuje nad viteškimi krepostmi, to je (to bi bila) kabaretna goljufija, o ti pokvarjeni časi, (*out of joint*), na terenu absolutnega fer pleja, jasnega kot obzorje ob novi zarji, na ozemlju časti in spopadov z enakovrednim orožjem. (Pa kaj še, seveda pripomni Falstaff, medtem ko opazuje hrbtno stran drevesnih listov: burkači, špijoni, izdajalci, ljudje, ki jih vedno pomešam z glicinijami, ko so spuščeni na travnato površino in jih spremlja razbijanje po gugajočih se (kako značilno) ponvah, taki bi takoj postali serafini, angeli, ki dajo le eno samo besedo ? in ti skrivni, hudičevo nepravilni udarci, to naj bi bili prikloni? Tole bodalce, skrito v nogavicah, to bo najbrž zato, da človek bolje dvigne desno roko, ko izreče *prisegam*, s sapo, ki zaudarja po mašnem vinu ? – in še je takih.) Delati se mrtvega v eno povzema gesto osmešenja samega sebe (pasti vznak), grehe laganja, strahopetnosti, prelomitve dane besede

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

(bojevniške besede), razžalitve in burkaštva; to niti ni zvijača, s kakršno se zmaga v bitki, temveč zadnje sredstvo pri bitkah, ki so zgubljene že vnaprej – ali pa, še slabše, pri tistih, v katerih nočemo sodelovati, ker je razdalja med Falstaffom in njegovim nasprotnikom definitivno prevelika, nasprotnikom, ki je resnično prava omara v svetlečem se viteškem oklepu in ki se zdi pripravljen za napad. Nasprotnik? zdaj si briše kri na železni srajci, kot bi pes obrnil hrbet svojemu kakcu in ga nekaj štrci napraskane zemlje z zadnjimi tacami na hitro zakopal; ponosen je, tak hudo je ponosen, da je še živ ob tem podiralcu vsega okoli sebe; že samo misel na to, da Falstaff hlini smrt zato, da bi ušel lastni usodi, ga obsoja na ponižanje: njega, in ne tistega Falstaffa, ki je že od nekdanj postavljen na posebno mesto onkraj časti in nečastnosti. Kako razložiti vitezu, ki stoji na nogah, da v tem, da se nekdo dela mrtvega, ni nobene sramotnosti, temveč da bi to bilo, v danih okoliščinah, nasprotno, kar največje herojstvo?

Najvišja

gesta z vidika

poraza

Najvišja gesta z vidika poraza: ker se bojevalec morda nezavedno navdihuje iz živalskega sveta (ta pa je pogosteje prevaran kot očaran, bi rekel samotni sprehajalec), pušča ob strani gestikulacije učiteljev mečevanja in se raje odloči za odločno negibnost, ki je ne more nič zmotiti (in to z dobrim razlogom: odrešitev je odvisna od tega): to je negibnost modreca, z ritjo v mladi travi ali za vedno spočitim hrbtom, zagledan v recimo neskončno modro nebo (vemo, kaj naj človek razume v izrazu *modro nebo*). Še pred komah hipcem je bila terca, sekunda, oktava, septima, namenilniškost, in šlemi so šklepetali kot pokrovke, in vsa energija, ki se je razpršila v dih, je bila izgubljena namesto, da bi jo porabili za meditiranje – zdaj bojevniki kaže najlepšo pozo, to je za tako nestabilnega dečka osupljiv minimalizem, se uči zadržati vso moč v tej na videz negibni gmoti, in to počne s tako očitno mirnostjo, kakršno bi lahko pripisali mojstru tantričnih umetnosti.

Tihotnost

Biti tihoten, oponašati sončnico in s tem pripustiti do sebe pričevanja o brezskrbnosti, ki izvirajo iz lahkotne melodije, ki jo je nekoč prepeval Prospero, in ne reči več niti

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

besede. Požreti nepotrebne besede in in odhiteti naravnost v grob je po svoje vnaprej uganiti zaključke drugih, in se pokazati bolj modrega od vsake druge megalomanije ali neizmerne strahu: človek, ki mu uspe ponarediti mrtveca, se zadovolji s tem, da si vnaprej zamisli predvidljiv konec, oropan vsake domišljije, smrt pa je komajda ozaljšana z le nekaj variacijami, ki jih premore mečevanje (oziroma, ki jih morilec improvizira) : umreti z razparanim trebuhom, umreti z zabodenim srcem, umreti s preluknjanimi pljuči ob čemernem zvoku spuščajočega meha. Falstaff (ali kdorkoli drug v enakem položaju: padel v ta svet kot muha v pivo: v tem sam sebi verjame, in vendarle v tem celo uživa) je bolj človek s številnimi izgovori, sposoben povleči za seboj Jazonove Argonavte in hkrati Odiseja z njegovo vojsko, še preden se povrne k dejstvu (*k dejstvu*) : svojim steklenim očem pijanca navkljub zaznava, da je Mir kaj pogosto le izgovor, na varni razdalji od množičnih grobišč, in da so ti izgovori le prebegi in ocvetličena proza. Vendar pa: vsaj enkrat je tiho, strmo pade, ne dela se lepega, v enem kosu iz življenja v smrt, in to je tisto, kar nasprotnika premoti. Čez dva dni si bo umrli in zopet vstali Falstaff zlahka privoščil, da bo s svojimi vrinjenimi stavki spet vklapljal zgodbe v zgodbe: sicer pa bo imel o čem razkladati, razkladati, razkladati, dokler ne bodo njegovi sogovorniki popadali s stolov, in mu bo to prišlo prav namesto maščevanja.

Postati gospodar

lastne smrti

Postati gospodar lastne smrti, to so stare muhavosti : bomo že radi ležali v zemljici, ampak ne bi pa kakorkoli, izbrali bi skromno preprostost vreče peska, ali pa svečeniškost drevesnega debla, nemara manieristično pozicijo spanja s pokrčenimi koleni, ali ekspresionizem, izoblikovan skozi anatomije iz preteklega stoletja in surovosti fotogramov – izdahniti svojo zadnjo sapo, toda ne malomarno, izbrati romantizem zadnjega diha, lahkogoe akot diha, ki ga otrok pokloni recimo regratovi lučki ; morda pa bi se odločili za hropenje tirana, ki ga v zadnjem dejanju kaznujejo uporniki ; ali pa si privoščiti vulgarno farso Panurga in njegovih sosklednikov, ki bi iz zadnjega diha napravili neke vrste prdec, ki se sooča z nebom ozaljšanim z angeli. In tako dalje: ta, ki se naredi mrtvega, se natančnosti nauči pri mojstrih intarzij : pasti, drgetati, vzdihovati, zazreti se v večnost, ohraniti suho oko, zadržati dih, dati prosto

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

preostalim delom telesa, in se si prevrteti film preteklosti, predvsem to, v enem hipu, po legendi o najslavnejših urah lastnega obstoja.

Izbrisati se

In tudi: izbrisati se (kar je za bariton takšne razsežnosti resničen izziv), izginiti, nastaviti od hipa svoje smrti to povrnitev v prah, ki nas sili v to, da verjamemo v nič ; sestaviti v skupno sliko enega mrtveca sredi toliko drugih mrtvecev, pomešanih v pokrajino, torej še enkrat več dokazati svojo skromnost – na srečo bo debeli Sir John, vitez Kositrne skledice in prvak v srcu Dolly Honeymoon, že znal izbrisati to skromnost, tako kot vojaški podvig izbriše razžalitev: dovolj bo, da se povrne v življenje, da spet pogrne mizo, da na en sam raženj natakne šest kopunov in skomponira Balado na čast Samemu sebi, pri tem pa upošteva epski heksameter, kot to počne vsak šepavec.

Junaštvo

ponižanja

Junaštvo bežnega ponižanja – če priznavamo, da je to, da se nekdo na bojnem polju dela mrtvega, v resnici pač poslednji trenutek strahopetnosti, ne pa tista izjemno prefinjena umetnost zvijačnosti, zadržanosti, meditacije, premetenega približanja smrti, ekonomije sredstev (komediantstva iz želje do diskretnosti), negibne koreografije in neme teatralnosti, kratka umetnost izogibanja velikim odvečnim potezom, ki ustvarjajo vojne. Junaštvo skozi ponižanje je recimo ta bedna smrt, v tem primeru ponarejena prav zato, da bo smrt s tem bolje preprečili in se za vnaprej obljubili kako drugo obliko smrti, ki bi bila napovedana z velikimi besedami in ji ne bi manjkalo liričnosti: smrt, primerljivo z rimskimi erotičnimi elegijami. Zgodovina viteštva (ali viteške duše) pozna več primerov takih junaških ponižanj, če začnemo že s mučeništvom Sima Qiana, nadaljujemo z Lancelotovim potovanjem na vozičku, pa preko Alonsa Kihota, ki se daje v zobe ljubiteljem smešenja, in se spomnimo, čemu se je v prid hudobnemu Edwardu G. Robinsonu odpovedal Humphrey Bogart, medtem ko je divjal orkan v *Key Largo*.

Podariti

nasprotniku

zmagi, s katero

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

se zadovolji

Podariti nasprotniku zmago, s katero se ta zadovolji (vojna zvižgača številka 37) : in sicer se z njo zadovolji tako naglo, da se ne bo niti nagnil nad truplo (po našem vzgledu : dvojni stot Sira Johna, pravi racak iz Barbarije, nadevan s figami), natančne izdelanosti te hlinjene smrti ne bo pospremil z enako temeljitim preverjanjem smrti- ne usmiljenja viteza do viteza, ne morbidne radovednosti, ne bdenja ob mrtvem, ne nezaupljivosti prevaranega morilca, ne inteligence sodno izvedenega zdravnika, ne nekoliko nebrzdane natančnosti plenilca trupel. Nepomembnost tega morilca, tega igralca nepomembne, stranske vloge, ki ni zmožen vedeti, kaj sploh pomeni kaj storiti, nepomembnost reši Falstaffa, velepomembneža Falstaffa.

Izžvižgajte pijanca

Falstaffa

Izžvižgajte, izžvižgajte pijanca – njegova zarja še vedno čaka na poldan, to je potrpežljiva zarja, zaspanec ostane kar v postelji, to je zanj edini način, kako bdeti nad (ah ja) svetom sanj. Ne da bi zapustil to ogromno pernico (resnični voziček lenuharskega kralja, zmagovalno vprego, naphano z holandskimi rjuhami, kastiljsko volno, kitajsko svilo francoskim bombažem, neobdelanim platnom z bližnje stojnice – ta piramida blazin je pravi vojni plen), Falstaff, ki se je vrnil s pijančevalskega obhoda (je zmagal ali je kapituliral v boju s to nočjo pred začetkom trgatve ?) si ne drzne takojci napotiti se v svoje stoletje, podaljšuje si to noč sna, ki je edina milostna, edina brez očitkov, medtem ko je vse naokrog le polno moralizirajočih babnic (njegov protokol je sestavljen iz tega, da si pusti prinesiti zajtrk v posteljo: predstavljajte si torej majhno kadečo se skodelico na vrhu trebuha). Izžvižgajte, izžvižgajte lenuha, uživača, možakarja, ki si nenehno trudi iztakniti užitek v lovu na podlasice v takšni ali drugačni zajčji duplini. (Raje imate dandyje prihajajočih stoletij, bolj prefinjene, ki se lepše izražajo, prave čapljaste gracioznosti, dober okus, na katerega je nataknjen dolg vrat, in čudovita kravata ? ti nabirajo svoje užitke kot odtrgajo le po eno češnjo s peclja, vrnejo pecelj, pojedjo češnjo, skrijejo koščico, iščejo koš za smeti, temu ni in ni konca – on pa, Falstaff, falstaffsko falstaffski, ko ta zgrabi užitek v pest (carpe diem, “že danes trgaj cvetlice svojih dni”), se zdi da tolče smetano v pinji, vse se trese gor in dol, njegovi najhujši sovražniki govorijo o rokoborskem spopadu, in ne ve se prav dobro, ali s tem mislijo na njegove obele ali na njegove medene tedne, trdijo celo, da

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

celo droben napev iz špinete z rezkimi toni tem zabavam ne bi zmožel povrniti spodobne lahkotnosti – in tako dandyji razlikujejo naslado češnjevega pečlja od naslade prgišča kaše.) Izžvižgajte tega smrčča, ki neha smrčati le zato, da se zlaže, ki je čokolino in ob tem pripoveduje o gladki koži belušev, in bi se na področju avtosugestije lahko kosal z Don Kihotom, če bi se le odločil, da si najde kako ljubko krhko matrono, on pa se še raje drži te matrone, odmisli matronskost matrone, da mu ne bi bilo treba iznajti kakšne nove oblike razvratnosti, ali njej na čast skladati lažnivih sonetov, ki njega samega ne bi preslepili: prav to pa pomeni, da so njegove šale končna posledica njegove melanholije. Izžvižgajte, izžvižgajte – Falstaff se v svojem okrasju beznice tako ali tako ne bo nikoli mogle posvetiti filigranskim užitek; pastorala, pa karkoli bi že lahko kdo rekel o njej še pred kakim trenutkom, ni njegova močna stran: sreča ni zanj, celo ob koncu aprila in v začetku maja, ko je cvetoča češnjeva veja odložena nedaleč stran od vodne vile, pa tudi ne ljubezen, ki jo na tožeč način izraža katera od tistih piščali, ki bi jih sam prav rade volje poslal k vragu, ne brezciljno sprehajanje po zelenečih žitnih poljih, ki segajo do meč, medtem ko dnevna zvezda, no, kaj pa naj bi počela dnevna zvezda? sveti pač. Falstaff, drugi paša Lažnivcev, Karavana časopisnih rac, Evnuh harema prividov, Trgovec z krogli in s praznim ničem? že mogoče, a njegove izmišljije, ki so potrpežljivo dozorevale v zavetju pred dnevno svetlobo, niso po modi srečne antične Arkadije, temveč dolgujejo svoje nekemu še bolj slavnemu stilu, slabo prikriti obliki naslade, ki jo je najti v hiralnicah.

Ne da bi mignil

s prstom :

premagati nasprotnika

Nasprotnik verjame, da je zmagal: način, kako se vrtil na mestu okoli samega sebe z namenom, da bi odšel še drugam prebadat druge divje svinje, nam v spomin priključuje ravno kretnjo torera, ki je tako zadovoljen s svojo zadnjo potezo – (ta je zares občudovanja vredna, to je že treba priznati, ampak ta drobna kretnja zadovoljnega hidalga, ki obrne pete, pač ni: še posebno žaljiva je ta usločena, celo svetlikajoča se zadnjica, ki jo pokaže živali – korida je sploh uspela podtakniti mitološkost takorekoč povsod, celo v bežanje slug za urejanje piste v zavetju burladera, ne pa tudi v ta drobni pretrg v križu, le kdo bi vedel, zakaj). Oddalji se kot zmagovalec, v resnici pa

je premagan, ali pa bo ravnokar: Falstaff je v svojem ležanju na zemlji tik na tem, da ga matira, bolj ko leži na zemlji, bolj zmaguje, svojega položaja ne spreminja več, šteje do sto – še nekaj minut in oni drugi veliki bedak, ki se drži pokonci in je že daleč, še poskakuje, bo dokončno izgubil.

Leganja

sira

Johna Snooze and Snora

Kolikokrat se je sir John Snooze and Snore ulegel pod božjim pogledom iz Geneze? na hrbet, na trebuh, na bok, zadovoljen, zaskrbljen, na smrt utrujen, živčen kot mlad poganjek, točno ob bitju ure, ob svitu pastircev, po opoldanski malici ali zgodaj zvečer, kot cerkovnik, že če so ga tri prekrokane noči premagale? bile so tudi goljufive spalne urice, polne grešnosti, ki so veljale cel rožni venec očenašev, pa še druge, ki jih je bilo treba poplačati z romanjem v Kompostel, ure počitka, ki so bile čista zunanja forma, spalne urice iz uslužnosti, pa take, ki so postale nepredvideni podaljsek razmišljanja, in take, s katerimi človek ubeži bolečini, in spet one, s katerimi je poskušal bolje označiti samega sebe, nihalne, statične, razburkane spalne urice, pa tiste po koščkih, in tiste v jambskih pentametih, in one v spondejih (*Snore, snore*), ki se jih je spoštovalo kot obrede, bakhejske sieste (ena kračina, dve dolžini), ki preženejo slabo voljo in včasih naselijo predpekeli, in seveda epske sieste, z vsemi konji iz Tamerlana, in elegične sieste, najpogostejše sieste za prazen nič, izgubljene za vse, sieste, ki so enostavno sieste, in medtem ko trajajo, se vam maščoba spreminja v maščobo (no, torej), energija pa se kar najmanj mogoče trati. Delati se mrtvega med dvema prizoroma neizprosnega dvoboja je za Johna Falstaffa tudi priložnost, da svoja plemenita pisma povrne žanru sieste, ki ga mnogi prezirajo: tako siesta ne bo več tista neuvrstljiva strahopetnost jedca, ampak bo polna smisla, junaška bo. Siesta bo postala zvijača, na kasneje predstavljena zmaga, šaljivost in razvedrilo, nenasilna modrost, treznost slikarja akvarelov, nonšalanca dandyja, nezmotljivi mir stoiškega modreca, nepremična harmonija s preostalo pokrajino, kompozicija in predstava, nema vloga, ki predre zaslon, Elevzinski misterij ali orfični obred, približevanje smrti, mrtvaški ples brez enega samega giba, objestnost namenjena smrti sami tako, da si prisvoji vse njene attribute na parodičen način, vendar pa s kar največjo resnostjo – in osupljivi spoj klovnovstva in mrtvaškosti.

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu

This sample translation was done on occasion of the **HALMA grant** of the author **Pierre Senges** in **Novo Mesto** in June/July 2010.

The original “Falstaff: son apothéose” was translated from French by **Barbara Pogačnik/Založba GOGA**

